

KULTUUR

Kevadhommik Tolli metsas

Siit nurgast ja sealt nurgast, kelgumäele kokku... Just selline pilt avaneb laupäeva hommikul pisut enne kella kaheksat Tolli metsa kelgumäe juures, kuhu kogunevad loodusmatkaka-huvilised. Kaksikümne viis, kolmkümne, nelikümne viis... lõpuks läheb lugemine sassi, sest inimesi liitub ka juba liikuma hakanud matkaskontadega. Üks grupp läheb Veljo Runneli järel putukamaailmaga tutvust tegema ja teine Fred Jüssiga linnulaulu kuulama.

„Väga palju võimalusi praegu ei ole – liblikad ei lenda ja tirtsud ei laula, aga ümberkaudseid hääli võime kuulda,“ ütles Jüssi jalutuskäiku alustades ja eristab sealsamas must-kärbesenäpi, hallrästa, käosulase ja metsvindi laulu. „Seal oli kuulda puukluttu ehk puukoristajat tut-tu-du-dutt, tu-du-dutt. Aga see on aed-pöösaliind, tema laul meenutab natuke ojavulinat,“ jubib ta matkaliste tähelepanu erinevatele häälele. Ja tunnistab, et kui oleksime tahtnud kogu seltskonda kuulda, oleksime pidanud metsa tulema juba kell neli.

„Mina tean ka ühte lindu!“ teatab noorim matkaline, 5aastane Mattias rõõmsalt matkajuhile. „Tean sihukest lindu, kes on rähn!“

Kuulame linnulaulu ja Fred Jüssi muhedat juttu

Rähni kopsimist ei ole metsas kuulda. Küll aga seisatab Fred Jüssi aeg-ajalt, et öelda „siin on päris hästi kuulda aed-pöösaliindu – see, kes niimoodi lobiseb,“ või „see seal on väike lehelind - tint-tin-tin - sepp taob oma haamriga, see jääb meelde,“ või „ahaa - seal on üks lühike krigisev laul - see on pruunselg-pöösaliind,“ või „see silk-solk-silk-solk on „lehmälüpsja“ väike-lehelind, kelle laulu on hea kuulata - see rahustab.“

Kõiki neid erinevaid hääli eristada ja meelde jätta tundub ilmvoimatu. Jüssi lohub,

Kevadfestivali patroon Fred Jüssi viib loodusmatkajad Tolli metsa linnulaulu kuulama.

Anu Bollverk

et harjumatu kõrval oleks see raske. Ja et linnu laul jääb meelde siis, kui saab seda paar tundi segamatult kuulata.

Piilun vargsi ringi, et aru saada, kui palju võiks laupäevahommikul matkal olla töiseid linnuhuvilisi ja kui palju neid, kes tulid nautima jalutuskäiku Fred Jüssiga. Ma arvan, et viimaseid on rohkem. Sest matkajooksul kuulame kõigest – nii muhedaid meenutusi näiteks kanalas vargil käinud harakast kui ka loodusemehe arvamusi meie majandusest, inimsuhtest ja meie ümber olevast nähtamatust maailmast.

Jutuks tuleb ka suurt populaarsust kogunud must-toonekurg, kelle pesa toimetamist saab veebikaamera vahendusel jälgida. „Mõned ärkavad hommikul üles, lähevad esimese asjana netti vaatama, kuidas toonekurel läheb - nii omaks on ta saanud,“ muheleb Jüssi ja mainib, et äsja helistas talle üks kursuseõde murega - kurg pole juba pool päeva pesal olnud! „Kust mina tean. Oota veel pool päeva!“ naerab Jüssi. Ei oska ta täpselt vastust anda ka küsimusele, miks kurg

osa oma poegi ära sööb. „Aga kakkudel on nii – kui on hiiri palju, on ka kurnad suuremad. Kui tuleb hiirevaene aasta, on kurnad väiksemad või ei pesitse kakk üldse,“ teab ta rääkida.

Eesti laululinnud laulavad eesti keeles

„Ma kuulen päeval ka ööbiku laulu. Kas öösel laulab ööbik ja päeval teeb keegi teda järgi?“ küsib üks matkalistest. Selle peale küsib Jüssi muigelsui, et kas siis, kui kägu kukub, on ta kägu ja kui ta sügisel enam ei kuku, on raudkull? „Praegu on ööbikutel aktiivne aeg, laulavad ööpäev läbi,“ lisab ta ja tunnistab, et vale-ööbikud on siiski olemas – ööbikulaulu imiteerivad nii laulurästad kui käosulased.

Mitmel korral tuleb jutuks see, et Eesti linnud laulavad eesti keeles. Lõpuks toob Jüssi ka elava näite laulurästa laulust. Eestlane kuulvat seda kui „kus piits, kus piits, vaole vaole!“, venelane aga „Filipp, Filipp, tšai pitj, tšai pitj!“ ja inglase hoopis „You did it, You did it, I saw, I saw!“ Üks tut-

tav raamatupidaja öelnud kord metsas jalutades Jüssile aga, et „kuula, see on ju minu kolleeg – laulab sulaselges eesti keeles – „deebet, deebet!“

Aeg-ajalt jääb matkajuht seisma ja tutvustab uusi lauluhääli. „Muhrastas, rootslaste rahvuslind, puhub seal taga flööti. Nüüd on kuulda kärbse-näpp! Ahah, see on siiske seal. Djüü-djüü-djüü - see on väike-kärbesenäpi kutse.“

Pärast pooleteisestunnist jalutamist teeb lõpuks ka rähn häält. „Kopsimise aeg on möödas, varsti hakkab kostma rähni poegade kisa - kik-kik-kik-kik-kik-kik - ja see on järelejätmatu, hommikust õhtuni,“ jutustab Jüssi.

„Ku-ku - ku-ku!“ kostab metsast. Matkajaid valdab äratundmisrõõm.

Metsast lahkudes on hoolimata sellest, et tõenäoliselt suudan hääle järgi ikka vaid kägu ja rähni ja metsvindi „siit-siit-metsast-ei-saa-mitte-üks-pirrutitk!“ ära tunda, kuidagi avaram tunne. Hea, et siinsamas „koduukse all“ on selline sidistav-vidistav maailm.

ANU BOLLVERK

Kevadfestival oli metsateemaline

Elmise nädala neljapäevast pühapäevani kestnud Türi kevadfestival võitis taas paljude türilaste ja linnakülaliste südamed. Nelja päeva jooksul toimusid põnevad kontserdid, näitused, Viikerraadio Ööülikooli saadete avalikud salvestused ning hommikused ja öised loodusretked.

Reedel avati Türi kultuurimajas helilooja Alo Põldmäe fotonäitus „Musiikiline Neeruti“. Koos fotoaparaadiga Neeruti mägedes matkates on Alo Põldmäe avastanud seal kasvavaid puid jälgides, et paljud neist kujutavad erinevaid muusikalisi instrumente – kandleid, lüürasid, parmupille, harfe jne. Põldmäe otsustas, et kogu see „muusikaline mäestik“ vajab laiemalt tutvustamist ja nii saigi piltidest põnev näitus koostatud.

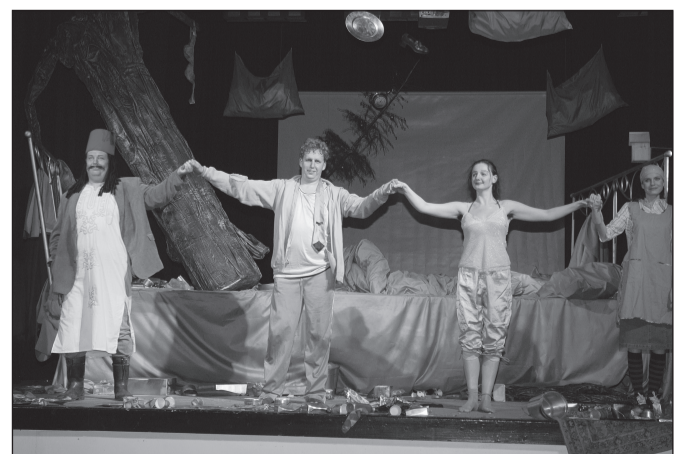
3 x Merit Männi

Neljapäeval toimus Türi kultuurimajas festivali avakontsert „Metsastseenid“, kus esines pianist Kadri-Ann Sumera. Andrus Eesmaa

Reede õhtul, tund enne südaööd kogunesid regilauluhuvilised Türi kiriku juurde, kust sai alguse põnev retk koos regilaulude ja legendidega. Lauluviisi võtsid üles rahvamuusik Jaak Johanson (pildil keskel) ja Riina Roose.

Laupäeval Oisu rahvamajas etendunud koomiline lühiooper „Lopi ja Lapi“ kogus täissaali jagu vaatajaid.

Maakonna lauljad ja tantsijad kohtusid Paides

Laupäeval kogunesid kõik Järvamaa tantsijad ja lauljad Paidesse, et ühises rongkäigus suunduda Vallimäele ning pidada seal maha maakondlik laulu- ja tantsupidu.

Laulu- ja tantsupeotraditsiooni on Järvamaal hoitud enam kui sada aastat – laupäevane pidu oli järjekorras juba 101. Kuna üritus pidi korraldajate idee kohaselt andma ülevaate Järvamaa rahvakultuuri seisust ning ka repertuaaris oli võimalikult palju kodumaakonnast pärit autorite loomingut, ei olnud sellel aastal Paidesse kutsutud esinema

külaliskollektiive.

Peo stsenaaristi Ave Miiri sõnul sai ta idee Järva maavane-malt Üllar Vahtramäelt, kes on käesoleva aasta Järvamaal kuulutanud rahvarõiva-aastaks. Laulude ja tantsude vahel oli siduvaks teemaks pulmalugu, milles tutvustati Järvamaa erinevate kihelkondade rahvarõivaid. Kui mõnel varasemal aastal on Järvamaa laulu- ja tantsupidu kannatanud publiku huvi puudumise tõttu, siis eelmisel laupäeval olid pingiread laval toimuvat jälgivaid inimesi täis. Laval käis ligi 2000 lauljat ja tantsijat.

TR

Laupa põhikooli lauljad laulupeorongkäigus.

Merit Männi